

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد تهران مرکزی

دانشکده اقتصاد و حسابداری

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)

گرایش:

توسعه و برنامه ریزی

عنوان:

اثرات معاملات آتی بورس کالا بر توسعه اقتصادی

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر دقیقی اصلی

استاد مشاور:

سرکار خانم دکتر دامن کشیده

پژوهشگر:

زینب نجفعلی نسب

تابستان ۱۳۹۰

ISLAMIC AZAD UNIVERSITY

Central Tehran Branch

Faculty of Economics & Accounting-Department of development Economics

"M. A" Thesis

On Economic Development

Subject:

Future contracts Of Mercantile Exchange Effects

On Economic Development

Advisor:

Dr. Daghighi Asli

Consulting:

Dr. Daman Keshide

By:

Zeinab. Najafali Nasab

Summer ۲۰۱۱

این پایان نامه را تقدیم میکنم به جناب آقای دکتر دقیقی که راهنمایی بنده را به عهده داشته و آنچه را که طی دوران تحصیل آموختم، مدیون ایشان میدانم. زیرا که تمامی زحمات این رساله را به عهده گرفتند و از هیچ کوششی دریغ نورزیدند.

از استاد ارجمند، خانم دکتر دامن کشیده سپاسگذارم که با حمایت و مشاوره خود در این زمینه بنده را در این تحقیق یاری نمودند.

از یاری خالصانه جناب آقای دکتر فرمان آرا کمال تشکر را دارم که با حمایت بی دریغ خود اطلاعات لازم و کلیدی را در اختیار اینجانب نهاد و در جهت پیشبرد اهداف محقق از هیچ کوششی دریغ نورزیدند.

تقدیم به

پدر و مادر عزیزم که همواره تکیه من

در دوران تحصیلم بوده اند

بسمه تعالی

تعهد نامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانب زینب نجفعلی نسب دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته به شماره دانشجویی ۸۸۰۶۵۰۳۹۳۰۰ در رشته اقتصاد توسعه و برنامه ریزی که در تاریخ ۱۳۹۰/۶/۳۱ از پایان نامه خود تحت عنوان: "اثرات معاملات آتی بورس کالا بر توسعه اقتصادی" با کسب نمره ۱۸ و با درجه عالی دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم:

- ۱- این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه های موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده ام.
- ۲- این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاهها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.
- ۳- چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هر گونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و ... از این پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.
- ۴- چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

زینب نجفعلی نسب

تاریخ و امضاء

در تاریخ : ۱۳۹۰/۰۶/۳۱

دانشجوی کارشناسی ارشد خانم زینب نجفعلی نسب از پایان نامه خود دفاع نموده و با نمره ۱۸ بحروف هجده و با درجه عالی مورد تصویب قرار گرفت .

امضاء استاد راهنما :

(این چکیده به منظور چاپ در پژوهش‌نامه دانشگاه تهیه شده است)

نام واحد دانشگاهی: تهران مرکزی	کد واحد: ۱۰۱	کد شناسایی پایان‌نامه: ۱۰۱۲۰۹۱۵۸۹۲۰۱۸
عنوان پایان‌نامه: اثرات معاملات آتی بورس کالا بر توسعه اقتصادی		
نام و نام خانوادگی دانشجو: زینب نجفعلی نسب	شماره دانشجویی: ۸۸۰۶۵۰۳۹۳۰۰	رشته تحصیلی: اقتصاد توسعه
تاریخ شروع پایان‌نامه: ۱۳۸۹/۰۷/۰۱	تاریخ اتمام پایان‌نامه: ۱۳۹۰/۰۶/۳۱	
استاد / استادان راهنما: جناب آقای دکتر دقیقی اصلی استاد/استادان مشاور: سرکار خانم دامن کشیده		
آدرس و شماره تلفن: تهران، میدان بهارشیراز، خیابان بهار شمالی، کوچه صارم، پلاک ۲۴، طبقه سوم شرقی		
<p>چکیده پایان نامه (شامل خلاصه، اهداف، روش‌های اجرا و نتایج به دست آمده):</p> <p>تاسیس بورس در هر منطقه نشان‌دهنده یک مرحله از مراحل رشد و توسعه اقتصادی و یکی از عوامل مهم جهت تحقق اهداف اقتصاد کلان اقتصادی می‌باشد.</p> <p>بورس مهم‌ترین رکن توزیع سرمایه در اقتصاد کشورهای در حال توسعه و توسعه یافته می‌باشد، از یک طرف با جمع‌آوری پس‌اندازها محیط امنی برای سرمایه‌گذاری ایجاد کرده است و واحدهای اقتصادی می‌توانند با جذب این سرمایه زمینه را برای بهبود ساختار اقتصادی، افزایش درآمد و تولید ملی و منطقه‌ای، گسترش میزان اشتغال زایی، کاهش تورم و بهبود رفاه اجتماعی و فردی را فراهم نموده و با افزایش بازدهی از طرفی به توسعه اقتصادی کمک کرده و از سوی دیگر موجبات افزایش ثروت سرمایه‌گذاران در این زمینه را فراهم نماید.</p> <p>توسعه اقتصادی مستلزم این است که تمامی بخش‌های اقتصادی، از طریق برنامه‌ریزی همسو و هماهنگ و مکانیزم مناسب، زمینه را برای تخصیص بهینه منابع فراهم آورد. از این رو کیفیت فعالیت بازار بورس کالا می‌تواند نقش به‌سزایی در رسیدن به این هدف ایفا نماید. در این مطالعه نوع روش تحقیق از طریق سایتهای معتبر، کتب، مقالات و ابزار اقتصادسنجی Eviews⁶ و روش Panel Data استفاده شده است و براساس فرضیات تدوین شده، اطلاعات جمع‌آوری و با ابزارهای آماری دسته‌بندی و تجزیه تحلیل گردیده است.</p> <p>نتایج تحقیق برای دوره ۲۰ ساله از سال ۱۹۸۰-۲۰۰۹، گویای آن است که وجود تالار معاملات آتی بورس کالا برای استرالیا، انگلیس، بلژیک، پرتغال و هلند با وجود نواقص احتمالی، مخاطرات و عدم اطمینان موجود برای سرمایه‌گذاران و معامله‌گران، قادر به تامین توسعه اقتصادی برای این کشورها خواهد بود. بازار بورس معاملات آتی کالا به عنوان ابزاری برای جذب سرمایه‌های سرگردان، تمرکز و هدایت منابع مالی در مسیر تولید و ایجاد اشتغال، کاهش نرخ تورم خواهد شد. محدودیت‌هایی در جهت تحقق اهداف تحقیق وجود دارد از جمله عدم اطلاع‌رسانی کافی، عدم شناخت و اعتماد به کارگزاری و می‌باشد.</p>		

نظر استاد راهنما برای چاپ در پژوهش‌نامه دانشگاه

مناسب است تاریخ و امضاء:

مناسب نیست

۱	فصل اول: کلیات
۲	مقدمه:
۴	(۱) اهمیت موضوع تحقیق و انگیزه انتخاب آن
۶	(۲) هدف از تحقیق
۶	(۳) فرضیه های تحقیق
۶	(۴) سوالات تحقیق
۷	(۵) چارچوب نظری تحقیق
۷	(۶) قلمرو زمانی و مکانی تحقیق
۷	(۷) محدودیت های تحقیق
۸	(۸) مدل تحقیق
۸	(۹) روش تحقیق
۸	(۱۰) جامعه آماری و حجم آن
۸	(۱۱) برآورد حجم نمونه و روش نمونه گیری
۹	(۱۲) روش گردآوری اطلاعات
۹	(۱۳) روش تجزیه و تحلیل اطلاعات
۹	(۱۴) متغیرها و واژه های کلیدی
۱۱	فصل دوم: مبانی تئوریک در رابطه با شناسایی بازار بورس
۱۲	- تاریخچه تشکیل بورس در دنیا
۱۴	- بورس چیست
۱۵	- بازار بورس و منافع آن
۱۶	- بورس در ایران
۲۳	- انواع بازار بورس در دنیا
۲۴	بازار مبادلات ارزی
۲۷	آشنایی بازار بورس اوراق بهادار
۲۷	• تاریخچه بورس اوراق بهادار
۳۲	• نحوه خرید و فروش در بازار رسمی
۳۳	• مفهوم شاخص سهام

۳۸	- آشنایی با بازار بورس کالا :
۳۸	کالا چیست؟
۳۹	بورس کالا
۳۹	• اهداف بورس کالای ایران
۴۰	• ارکان بورس کالای ایران
۴۰	• کالاهای قابل مبادله در بورس کالای ایران
۴۳	• قراردادهای قابل معامله در بورس کالای ایران
۴۴	• نحوه انجام داد و ستد در بورس کالای ایران
۴۵	• خرید در بورس کالای ایران
۵۳	• پولشویی و راههای مبارزه با آن در بورس
۶۱	• آزاد سازی اقتصادی توسط بورس کالا
۶۸	• توسعه اقتصادی توسط بورس کالا
۷۶	• ارزیابی کاستی های بورس کالا
۷۹	• قوانین حاکم بر بازار بورس کالا
۸۰	• کاستهای قوانین بازار بورس کالا
۸۳	• ویژگی های قوانین بازار بورس کالا
۸۵	- آشنایی با برخی اصطلاحات بورس:
۸۵	کارگزاریها
۸۶	سهام
۸۷	شاخص بورس
۸۹	تابلوها
۹۲	- آشنایی با معاملات آتی بورس کالا:
۹۲	تاریخچه شروع معاملات آتی
۹۳	مفاهیم سلف، آتی، اختیار
۹۴	تفاوت بازار نقدی و آتی
۹۶	آشنایی با ابزار مشتقه
۱۰۶	فلسفه و سیر تکاملی ابزار مشتقه از دیدگاه فقهی
۱۰۸	چگونگی معاملات آتی
۱۱۰	• سیر معاملات سلف
۱۱۱	• تعریف قرارداد آتی
۱۱۲	• ماهیت قرارداد آتی
۱۱۲	• بورس معاملات آتی

۱۱۲	• تفاوت قرارداد آتی کالا با سهام
۱۱۴	• دلایل سرمایه گذاری در کالاها
۱۱۵	• تفاوت سلف و آتی
۱۱۶	• چگونگی معاملات آتی
۱۱۷	• شرکت کنندگان در بازارهای آتی
۱۱۸	• مفهوم آربیتراژ و نقش آن در معاملات آتی
۱۱۹	• فرضیات معاملات آتی
۱۲۰	چشم انداز معاملات آتی
۱۲۲	- معاملات آتی در ایران:
۱۲۲	مسئولیت های بورس آتی
۱۲۲	جایگاه قانونی بازار آتی
۱۲۵	محتوای قراردادهای آتی
۱۲۶	فرهنگ سازی آموزش و بازاریابی
۱۲۹	سیستم نرم افزار معاملات آتی
۱۳۱	لزوم قانونمندی معاملات آتی در بورس
۱۳۲	اثرات اقتصادی معاملات آتی
۱۳۴	نقش معاملات آتی در کشورها
۱۳۵	فلسفه رشد معاملات آتی در جهان
۱۳۶	- آشنایی با ریسک و مدیریت آن در معاملات آتی:
۱۳۶	ریسک
۱۳۸	پوشش ریسک
۱۳۸	هجینگ و هدف به کارگیری هجینگ
۱۴۰	کاربرد هجینگ در معاملات آتی
۱۴۱	چگونگی مدیریت ریسک با معاملات آتی
۱۴۵	فصل سوم: پیشینه پژوهش
۱۴۶	مقدمه
۱۴۶	مطالعات داخلی
۱۴۹	مطالعات خارجی

۱۵۱	فصل چهارم: مبانی سنجی و ارائه مدل
۱۵۲	مقدمه
۱۵۲	روابط بین متغیرها
۱۵۳	آمار توصیفی
۱۵۴	آمار استنباطی
۱۵۵	فصل پنجم: برازش مدل و آزمون فرضیات
۱۵۶	فرضیات تحقیق
۱۵۷	آزمون فرضیات تحقیق
۱۶۲	نتایج آزمون فرضیات
۱۶۳	فصل ششم: نتیجه گیری و ارائه پیشنهادات
۱۶۴	نتیجه گیری
۱۶۷	پیشنهادات
۱۶۹	چکیده انگلیسی
۱۷۰	منابع فارسی
۱۷۳	منابع لاتین
۱۷۴	منابع اینترنتی
۱۷۵	ضمائم

فصل اول:

کلیات

(۱) بیان مسئله:

تولید تابعی است از عوامل گوناگون چون نیروی انسانی، منابع طبیعی، مدیریت و سرمایه که هر یک از این عوامل دارای نقش خاص خود میباشند ولی همیشه تجهیز سرمایه و بازار سرمایه به گونه ای بوده است که عوامل دیگر را تحت تاثیر خود قرار می دهد. بنابر این از دیرباز، سیستم های اقتصادی سعی بر این داشته اند تا به موازات در اختیار گرفتن امکانات فیزیکی از ابزارهای گوناگونی که می توانستند در امر تجهیز منابع و هدایت آنان به سوی فعالیت های تولیدی کمک کنند استفاده نمایند. شاهد مدعا اینکه در حال حاضر در اکثر کشورهای پیشرفته صنعتی و آن دسته از کشورهایی که از آنان با نام کشورهای تازه صنعتی نام برده میشود، توسعه بخش مالی در کنار بخش صنعتی توانسته است به صورت همگام و هماهنگ عمل نماید. استفاده از ابزارهای نوین مالی مثل خرید نسبه، امتیاز خرید به منظور حداکثر استفاده از امکانات موجود کشورها شرایطی را فراهم ساخته تا تقریباً در فاصله زمانی کوتاهی شاهد رخ نمایاندن ابزارهای جدید مالی سیستمهای اقتصادی مختلف جهان باشیم.^۱

یکی از اجزای بسیار مهم در بازارهای مالی که از آن به عنوان زنجیره اتصال بازار پول و سرمایه گذاری یاد میشود بازار بورس میباشد. بازار بورس کالا، یک بازار رسمی و دائمی است که در محل خاصی تشکیل میشود و در آن خرید و فروش انواع کالاها تحت ضوابط و قوانین و مقررات خاص صورت میگیرد. روزانه مقادیر بسیار هنگفتی از کالا، خدمات و سرمایه به صورت فیزیکی و غیر فیزیکی در جهان جابه جا میشود. در سوی دیگر این نقل و انتقالات برابر با ارزش پول و به عبارت دیگر ارزش وجود دارد که دائماً یک طرف فرمول مبادله میباشد. نرخ ارز و تغییرات آن یکی از مهم ترین فاکتورهای جهت دهی تجارت و حجم مبادلات می باشد. که اثر آن در معاملات آتی کالا در بورس کاملاً نمایان است.

هر چند سابقه فعالیت کم بورس در ایران بنا به دلایل و عوامل مختلف در چندین مقطع به حالت رکود و نیمه تعطیل و بعضاً به صورت طولانی، عملاً تعطیل شده است، یکی از مهم ترین دلایل عدم رشد و توسعه همه جانبه و فراگیر در ایران است. ولی در مقایسه نقش بورس در ایران با نقش آن در کشورهای پیشرفته متوجه میشویم که بورس تهران علی رغم ظرفیت بالقوه ای که در جذب سرمایه و نیز امور سرمایه گذاری میتواند داشته باشد، هنوز نتوانسته است نقش خود را آنچنان که باید و شاید به انجام برساند و از سوی

^۱ گفتاری پیرامون بازار سرمایه و نقش مکانیزم بورس اوراق بهادار - مجموعه مقالات و گزارشات - ج ۲ - سازمان بورس و اوراق بهادار تهران - اداره مطالعات و بررسیها - اسفند ۱۳۷۳

دیگر ارتباط تحولات بازار بورس و نرخ مبادلات ایران ضعیف است (نه اینکه کاملاً بی ربط باشد) ولی با توجه به دلایلی این موضوع میتواند به عنوان یک چالش مهم پیش رو در اقتصاد ملی و روابط اقتصادی و بین المللی ایران مطرح شود.^۲

بازار بورس کالا از ۲ طریق به تسریع رشد و توسعه اقتصادی کمک می کند:

نخست: فراهم آوردن تسهیلات لازم برای مباده سریع کالا، که بنگاهها بدون ایجاد هر گونه وقفه از فرایندهای تولیدی که در داخل بنگاهها اتفاق میافتند، که این امر موجب کاهش ریسک تولیدی و افزایش کارایی بنگاهها و نرخ رشد شتابزده سرانه می شود.

دوم: با فرصت دادن به مالکان و سرمایه گذاران به متنوع نمودن ترکیب مطلوب داراییهای خود، موجب افزایش نقدینگی بنگاهها شده و لذا ریسک نقدینگی را تعدیل می نماید. کاهش ریسک تولیدی و نقدینگی به همراه بهبود کارایی بنگاهها، موجب تشویق و افزایش سرمایه گذاری بنگاهها شده و در نتیجه رشد اقتصادی را شتاب می بخشد. پس بازار بورس علاوه بر اینکه یکی از ابزارهای اساسی تامین نقدینگی برای سرمایه گذارهای جدید است، نقش اصلاح ساختار تولید اقتصادی را نیز به عهده دارد.^۳

فلسفه رشد معاملات آتی در جهان ناشی از نقش پوشش ریسک قیمت و کالا در قرارداد آتی می باشد تا صاحب کالا با موقعیت معاملاتی خود از نوسانات قیمت در بازار رهائی یافته و دیگر اینکه تعریف جامع معاملات آتی نیز معامله گران را با طیب خاطر تشویق به معامله آتیها می کند. زیرا در تعریف معاملات آتیها آمده است: یک قرارداد آتی در حقیقت ضمن اینکه بین دو طرف خریدار و فروشنده در خصوص کالائی مشخص با کمیت و کیفیت استاندارد شده در زمانی معین با قیمتی مشخص هنگام امضای قرارداد که طرفین ملزم به رعایت شرایط کامل قرارداد بوده، منعقد می گردد. ملاحظه می شود بار حقوقی تعریف فوق بسیار سنگین و ارزشمند است و شروع معاملات آتی در ایران قطعاً بستر سازی شفافیت در عرضه، تقاضا و قیمت کالا را در پی خواهد داشت. حال می خواهیم بدانیم معاملات آتی بورس کالایی چگونه می تواند روی توسعه اقتصادی و شاخص های مهم اقتصادی هم چون GDP و تورم اثر بگذارد. جهت بررسی این موضوع نقش معاملات آتی در توسعه اقتصادی کشورهای بلژیک، انگلیس، هلند و پرتغال را بررسی کرده و

^۲ (مهدی، آقا نجفی - عوامل موثر در عدم توسعه بورس اوراق بهادار تهران- پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه علامه طباطبایی

^۳ (آرمان، بهمن- پوریان، حیدر - نقش بورس در برنامه پنجم توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی- موسسه تحقیقات پولی و بانکی- ۱۳۷۵، ص ۱۵

از نتایج حاصله اثرات گسترش معاملات آتی در کشور را پیش بینی می کنیم و پی می بریم که چه اقداماتی جهت توسعه اقتصادی از طریق معاملات آتی در کشور لازم است.

۲) اهمیت تحقیق

از دیدگاه نظری اقتصاد کلان، انباشت سرمایه فیزیکی واقعی، شرط لازم - اما نه کافی برای توسعه اقتصاد ملی است. به عقیده بسیاری از صاحب نظران اقتصادی، میزان پیشرفت اقتصادی جامعه با میزان سرمایه گذاری انجام شده در آن رابطه همسو و متناسب دارد از این رو میتوان گفت انباشت سرمایه به عنوان مهمترین انگیزنده توسعه و رشد اقتصادی در سیاست گذاریهای کلان اقتصاد از اهمیت فوق العاده ای برخوردار است.^۴ بازار بورس کالا از طریق اثر گذاری بر سرمایه گذاری در کلیه بخش های صنعتی، کشاورزی و خدماتی، روی بازدهی این بخشها و در نهایت بازدهی کلی اقتصادی اثر میگذارد. از ویژگیهای منحصر به فرد بورس کالا می توان به ایجاد بازاری قانونمند و سازمان یافته جهت تسهیل داد و ستد کالاها، ساماندهی بازار کالاها از طریق مکانیزم اجرایی ناظر بر تعهدات و تضمین منافع طرفین معامله، کشف شفاف قیمت کالاها بر اساس تعامل و تقابل عرضه و تقاضا و نیاز بازار، برقراری امکان اعمال مدیریت ریسک در بازار، امکان انجام معاملات نقد، نسیه، سلف، آتی و اختیار با استفاده از ابزار های نوین مالی، توسعه سرمایه گذاری و فراهم سازی تسهیلات مالی برای خرید و فروش، اطلاع رسانی درباره وضعیت بازار داخلی و خارجی کالاها پذیرش شده به منظور افزایش سطح دانش فعالان بازار اشاره کرد. و یکی از عوامل مهم در موفقیت بورس کالای ایران در تحقق بخشیدن به اهداف خود، داشتن یک مبنای قانونی جامع و مانع جهت تسهیل و توسعه فعالیتها می باشد. بدون وجود یک بسته قانونی مناسب، یک فعالیت اقتصادی، بخصوص اگر فعالیت نوین و نوپایی باشد، نمی تواند به نحو کارآمدی به اهداف تصویر شده برای آن جامعه عمل بپوشاند. لذا فراهم کردن زمینه های قانونی فعالیت های بورس کالا با توجه به نوپا بودن این بازار یکی از وظایف اصلی نهادهای مسئول قلمداد می شود.

با توجه به نقش بورس کالا در بهبود ساختار اقتصادی و به دنبال آن رشد و توسعه اقتصادی، بررسی وضعیت بورس کالا و توانایی این بازار جهت تحقق اهداف ملی به عنوان منبع اصلی باید مورد توجه قرار گیرد. در صورتی که بورس کارایی لازم برای تخصیص بهینه منابع، جمع آوری و هدایت سرمایه به سمت واحدهای فعال و مولد را نداشته باشد و در شرایطی تشکیل شود که پیش نیازهای ساختاری و بسترهای مناسب جهت فعالیت در بازار بورس موجود نباشد و قوانین و مقررات حاکم بر جامعه و سیاست های

^۴ (شجاعی، اسمعیل - شناسایی و بررسی موانع ساختاری بازار بورس تهران و ارائه الگوی مناسب برای آن کارشناسی ارشد - رشته توسعه و برنامه ریزی - سل ۷۷-۸)

اقتصادی از آن حمایت ننماید، مشکلات پیچیده و بغرنجی را از نظر اقتصادی، به دنبال خواهد داشت. بدین ترتیب باید مشکلات و دلایل بروز آن به دقت موشکافی شده و راه حل های اساسی جهت رفع آنها ارائه و به کارگرفته شود.^۵

شاید از نخستین روزهایی که بشر تغییرات رابطه ارزشی با برابری کالاها در قبال یکدیگر را مشاهده کرد متوجه تاثیرات ناشی از ریسک بازار بر ارزش داراییهای خود شده بود. با خلق پول و تحولات بعدی در جنبه های اقتصادی حتی افراد عادی به فکر مهار این زیان احتمالی رسیدند زیرا در طول زمان، بر حجم و عمق بازار افزوده می شود و تغییرات سریع عرضه و تقاضا به ویژه به واسطه عملیات سفته بازی بیش تر جلوه می کرد. در نتیجه مشتریان نهایی کالاها بیش تر از نوسانات قیمت متاثر می شدند. این تحولات علمی در سایر زمینه ها به ویژه آمار، ریاضی، رایانه به متخصصان کمک کرد که این ریسک را به رقم بکشند و در قالب کردارهای موثر نشان دهند و به طراحی ابزار مدیریت ریسک و عرضه آن ها به بازار همت گماردند. اصطلاح ابزار مشتقه بازارهای ارزی و پولی از اواخر دهه هشتاد میلادی مورد استفاده قرار گرفت. البته قبل از آن ابزارهایی نظیر خط ترانزنامه، محصولات مالی، ابزارهای مدیریت ریسک و مهندسی مالی استفاده می شد. ابزارهای مشتقه که از بازارهای پایه ای شامل کالا، انرژی، ارز، پول و سرمایه مشتق شده اند تمامی اصطلاحات قبلی را در بر میگیرند. متن حاضر بطور خلاصه شما را با قراردادهای آتی آشنا نموده و اثر آن را بر روی شاخص های مهم اقتصادی نظیر تورم و GDP بیان می دارد. این دانش در گرو همت همه متخصصان دلسوز بازار سرما یه فقیر ایران غنی اسلامی است.

نکات مهمی که قبل از انجام معامله آتی باید آموخت انجام معامله آتی دارای ریسک است:

معامله آتی دارای ریسکهای مالی بالقوه ای است و ممکن است برای همه سرما یه گذاران مناسب نباشد ممکن است برای یکی منفعت و برای دیگری ضرر داشته باشد. اقتصاددانان در مورد اهمیت بورس کالا در رشد اقتصادی نظرات متفاوتی دارند. و همچنین فقه اسلامی نیز نظرات متعددی در مورد بورس کالا بیان داشته اند که در تحقیق به تفصیل به آن پرداخته ایم، تا بدانیم چه منافع و مزایایی را معاملات آتی بورس کالا به همراه خواهد داشت.

^۵ (نمازی، محمد - بررسی عملکرد اقتصادی بازار بورس اوراق بهادار تهران - انتشارات معاونت امور اقتصادی و دارایی- ۱۳۸۲ ص ۲۳

۳) هدف از تحقیق

با توجه به این که بورس کشورها میتواند به عنوان یکی از ابزارهای مهم در اقتصاد کشورها در جهت خصوصی سازی و کاهش حجم دخالت دولت در اقتصاد و نیز به عنوان یک ابزار بسیار پیشرفته در تامین مالی بلند مدت شرکتهای تولیدی عمل نماید و از طرف دیگر عدم توسعه کافی بازار بورس به دلیل وجود موانع عمده ای که بر سر راه این بازار قرار دارد و باعث عدم پویایی و عدم تحقق آثار مثبت آن میگردد لذا در این تحقیق سعی خواهد شد مشکلات و نارساییهای این بازار را شناسایی کرده و پس از بررسی مقایسه ای بورس چند کشور (بلژیک، انگلیس، هلند، پرتغال و استرالیا) مختلف به آثار مثبت معاملات آتی بازار بورس توسعه یافته بروی توسعه اقتصادی پرداخته و پیشنهاداتی جهت ایجاد یک بازار بورس با ساختار مناسب در ایران ارائه می شود.

۴) فرضیه های تحقیق:

در طی تحقیق انجام شده فرضیاتی را که در صدد بررسی آن میباشیم عبارتست از:

- ۱- بین تولید سرانه (GDP PER CAPITA) و رشد معاملات آتی بازار بورس کالا ارتباط معناداری وجود دارد.
- ۲- بین تورم (INFLATION) و رشد معاملات آتی بازار بورس کالا ارتباط معناداری وجود دارد.
- ۳- بین HDI و رشد معاملات آتی بازار بورس کالا ارتباط معناداری وجود دارد.
- ۴- بین حساب سرمایه (FINANCIAL ACCOUNT) و رشد معاملات آتی بازار بورس کالا ارتباط معناداری وجود دارد.
- ۵- بین ارزش دارایی خالص (NET FINANCIAL WORTH) و رشد معاملات آتی بازار بورس کالا ارتباط معناداری وجود دارد.

۵) سوالات تحقیق:

در راستای بررسی صحت و سقم فرضیات فوق در این تحقیق سوال اصلی آن است که معاملات آتی کالا در بازار بورس چه تاثیری بر توسعه اقتصادی خواهد داشت؟ سوال فرعی که این تحقیق پاسخ آن را خواهد داد، آنست که آیا بازار بورس معاملات آتی کالا تاثیری بر حجم مبادلات دارد؟

۶) چهارچوب نظری تحقیق:

در این تحقیق سعی بر آن است که تئوریهای توسعه بازار سهام و سرمایه را مورد بررسی قرار داده و اثرات آن را بر توسعه اقتصادی بررسی کنیم که چگونه میتواند موجب رشد و توسعه کشورها شود.

۷) قلمرو زمانی و مکانی تحقیق

بورس تهران از زمان حیات ۳۸ ساله خود، ۳ دوره قضاوت را پشت سر گذاشته است که این ۳ دوره عبارتند از:

دوره اول: از زمان تاسیس یعنی بهمن ماه سال ۱۳۴۶ تا پیروزی انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۷ بوده است که شاهد رونق بازار بورس و افزایش تعدادی از شاخص‌هایی که اطلاعات آنها در دسترس قرار دارد هستیم.

دوره دوم: فعالیت بورس مقارن با پیامدهای مختلف اقتصادی، اجتماعی ناشی از انقلاب و نیز وقوع جنگ تحمیلی بوده است که در مدت وضعیت بورس یک وضعیت کاملاً رکودی و شبه تعطیلی بوده است لذا تا پایان سال ۶۷ به طول انجامید.

دوره سوم: از سال ۶۸ به بعد است ..

قلمرو تحقیق حاضر در اصل در مورد کشورهای بلژیک، انگلیس، استرالیا، هلند و پرتغال طی یک دوره محدود به سالهای ۱۹۸۰ - ۲۰۰۹ میباشد، اما در راستای بررسی تعاملات بورس کالا در ایران با نگاهی به تئوریهای مرتبط جدید و قدیم و روند عملیات مبادلات آتی کالایی در بازارهای جهانی بورس مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد.

۸) محدودیت‌های تحقیق:

بازار معاملات آتی بورس کالا یک بازار نوپا و نوجوان است و بحث مربوط به آن یک بحث تازه روز میباشد لذا از جمله محدودیت‌هایی که طی تحقیق با آن مواجه هستیم عبارتند از:

- منابع و کتب محدود
- تعداد اندک کارشناسانی که در این زمینه تحقیق کرده اند